

PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN MONIALAINEN PALVELUOHJAUS ON KUSTANNUSVAIKUTTAVAA

Mikko Mäntysaari, mikko.j.mantysaari@jyu.fi

Sami Ylistö, sami.ylisto@jyu.fi

Osallistava terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen

Tutkimusta rahoittaa
Suomen Akatemian Strategisen
tutkimuksen neuvosto.

Lisätietoa: www.promeq.fi

Palveluyhteistyö on avain pitkäaikaistyöttömien hyvinvointiin

Työttömien neuvontaan ja palveluohjaukseen tulisi satsata lisäresursseja, sillä tällä hetkellä työttömillä on vaikeuksia löytää tarvitsemiaan palveluita.^{1,2} Yksi keskeisistä ongelmista on se, että TE-toimistoissa käytössä oleva palveluntarpeen arviointi ei riitä selvittämään työttömien työ- ja toimintakykyyn liittyviä vajeita, ja työllistymiseen liittyvät ongelmat pääsevät pitkittymään. Pitkäaikaistyöttömien auttamiseksi tarvitaan kokonaisvaltaisempaa työotetta, koska **pitkäaikaistyöttömyys näkyy kaikilla elämän osa-alueilla alentuneena hyvinvointina.**^{3,4} Siksi pitkäaikaistyöttömien työllistymisen ongelmia ei ole mahdollista ratkaista pelkästään työn ja koulutuksen viitekehysessä. Pitkäaikaistyöttömien auttamiseksi **tarvitaan monialaista ohjausta, jossa työvoimapalvelut sekä sosiaali- ja terveystyöpalvelut toimivat yhteistyössä.** Tutkimuksemme mukaan työvoiman palvelukeskukset ovat tehokas keino pitkäaikaistyöttömien terveyden ja hyvinvoinnin tukemiseksi.⁵ Pitkäaikaistyöttömille suunnattujen monialaisten palveluiden saatavuus on turvattava myös tulevan kasvupalvelu-uudistuksen yhteydessä.

Työvoimapolitiisilla linjauksilla on todistetusti merkittäviä kansanterveydellisiä vaikutuksia. Siksi työvoimapolitiikassa tulisi ottaa huomioon myös kansanterveyden näkökulma, ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseen tulisi kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Pitkäaikaistyöttömät kärsivät moninaisista terveyden ja hyvinvoinnin ongelmista, joita työttömyys pahentaa entisestään.^{6,7,8,9} Avoimille työmarkkinoille työllistymisellä on myönteisiä vaikutuksia työttömien terveyteen¹⁰ ja elämänlaatuun¹¹. Näyttöä on myös siitä, että työllistämistoimenpiteet voivat kohentaa työttömien mielenterveyttä ja hyvinvointia.^{12,13,14,15} Näyttöä on kuitenkin myös siitä, että väärin toteutettuna työllistämistoimenpiteet saattavat vahingoittaa työttömiä.¹⁶ Lisäksi epävakaata työtä voi olla yhtä haitallista terveydelle ja hyvinvoinnille kuin on työttömyys.^{17,18,19} Nämä myönteiset ja kielteiset kansanterveydelliset vaikutukset tulee ottaa huomioon työvoimapolitiikkaa suunniteltaessa.

Pitkäaikaistyöttömät eivät saa tarvitsemiaan palveluita

Tutkimuksemme mukaan **pitkäaikaistyöttömillä on suuria vaikeuksia päästä tarvitsemiinsa palveluihin**. HavaitSIMME, että pitkäaikaistyöttömät olivat sairaampia kuin suomalaiset keskimäärin, mutta he käyttivät terveydenhuoltopalveluita silti merkittävästi vähemmän kuin työssäkäyvät.¹ Lisäksi pitkäaikaistyöttömät eivät joko tienneet mistä hakea apua, millaisiin palveluihin he olivat oikeutettuja, tai sitten heitä siirrettiin luukulta toiselle päämäärättömästi. Pitkäaikaistyöttömät antoivat erittäin myönteisen kuvan työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (TYP), ja kokivat, että siitä on ollut heille merkittävää apua.^{3,5} TYP:n erityisyys on, että se tarjoaa yhden luukun periaatteella asiakkaille räätälöityinä yhdistelminä KELA:n, työvoimatoimiston ja sosiaalihuollon palveluita. Usein monialaisissa yhteispalveluissa on myös terveydenhoitajan vastaanotto.

Tutkimuksemme mukaan pitkäaikaistyöttömille kasautuu monia ongelmia. He olivat yksinäisiä, heillä oli syrjinnän kokemuksia, talousvaikeuksia, mielenterveyden ongelmia ja muita terveysongelmia. Ongelmat ulottuivat kaikille elämän osa-alueille ja pitkäaikaistyöttömät saivat noin neljänneksen alhaisempia pistearvoja kaikilla elämänlaadun osa-alueilla kuin suomalaiset keskimäärin.^{3,4} Lisäksi noin 40 % pitkäaikaistyöttömistä arvioi työkykynsä heikoksi.⁴ Heidän paluunsa avoimille työmarkkinoille on epätodennäköistä ilman kuntoutusta.

Seurasimme kuuden kuukauden ajan muutoksia TYP:n aloittaneiden pitkäaikaistyöttömien terveydessä ja hyvinvoinnissa. Päähavaintomme voidaan tiivistää seuraavasti:

- 1) Monialaisella yhteispalvelulla oli myönteinen vaikutus koeryhmään kuuluneiden pitkäaikaistyöttömien terveydentilaan. Tämä tulos korostaa terveydenhuollon ja työvoimapalveluiden välisen yhteistyön merkitystä, ja on osoitus siitä, että monialaiset palvelut auttavat kohdentamaan terveyspalveluita paremmin pitkäaikaistyöttömien tarpeita vastaaviksi.

- 2) Monialaisella yhteispalvelulla oli myönteisiä vaikutuksia myös koeryhmään kuuluneiden pitkäaikaistyöttömien kyvykkyyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Koeryhmään kuuluvat olivat myös tyytyväisempiä elinoloihinsa.
- 3) Kaiken kaikkiaan, myönteiset muutokset osoittavat sen, että monialainen yhteispalvelu pystyy auttamaan työttömiä jo lyhyellä aikavälillä.⁵
- 4) Interventio oli kustannusvaikuttava terveyden ja psyykkisen elämänlaadun parantumisen osalta.²⁰

Monialaisen yhteispalvelun vaikuttavuutta tutkittiin monimenetelmällisesti

Keräsimme tutkimuksessa kolme pitkäaikaistyöttömiä koskevaa aineistoa, joista pitkäaikaistyöttömien fokusryhmähaastattelut olivat ensimmäinen. Fokusryhmät järjestettiin Jyväskylässä, Joensuussa ja Lappeenrannassa syksyllä 2016, ja ne kokoontuivat kaksi kertaa. Niihin osallistui kaikkiaan 28 vähintään 12 kuukautta yhtäjaksoisesti työttömänä ollutta pitkäaikaistyöttöä. Ensimmäisellä tapaamisella keskusteltiin työttömien hyvinvointia heikentävistä ja edistävästä tekijöistä. Toisella tapaamiskerralla keskusteltiin palvelutarpeista ja palveluiden käytöstä. Aineistoa käytettiin pitkäaikaistyöttömien hyvinvoinnin vajeiden ja palvelukokemusten kartoittamiseen.

Toinen keräämämme aineisto on pitkäaikaistyöttömien postikyselyaineisto. Kyselylomake lähetettiin vajaalle parille tuhannelle satunnaisesti valitulle pitkäaikaistyöttömälle Helsingin, Lappeenrannan, Joensuun ja Jyväskylän alueilla. Vastausprosentti oli 27, mikä osoittaa ryhmän olevan tutkimuksiin vaikeasti saavutettavissa, ja tekee aineistosta erityisen arvokkaan. Käytimme kyselyssä sellaisia kysymyssarjoja, joita on käytetty myös aiemmin kansallisissa tutkimuksissa. Tämä mahdollisti pitkäaikaistyöttömien antamien vastauksien vertailun kansallisiin viitearvoihin. Vertailuissa pitkäaikaistyöttömät saivat kaikilla käyttämillämme mittareilla

merkittävästi heikompia tuloksia kuin suomalaiset keskimäärin, ja tulokset olivat yhteneviä fokusryhmähaastatteluissa saamiemme tulosten kanssa

Kolmanneksi keräsimme kuuden kuukauden seuranta-aineiston työllistämistä edistävän monialaisen yhteispalvelun asiakkaista. Käytimme tutkimuksessa kvasikokeellista tutkimusasetelmaa, jossa palveluiden käyttäjien (koeryhmä) tuloksia verrattiin vertailuryhmään (kontrolliryhmä), joka ei seurantajaksoilla osallistunut työllistymistä edistäviin palveluihin. Koeryhmä muodostettiin uusista monialaisen yhteispalvelun (TYP) aloittaneista pitkäaikaistyöttömistä, jotka rekrytoitiin tutkimuksemme yhteistyöorganisaatioiden kautta. Vertailuryhmä muodostettiin pitkäaikaistyöttömiä edustavasta postikyselyaineistosta. Samankaltaistimme koe- ja kontrolliryhmät keskeisten taustamuuttujien suhteen, jotka olivat ikä, koulutus, sukupuoli ja elämänlaadun lähtöpiste-arvot. Molemmille ryhmille annettiin sama kyselylomake. Seurantajakson päätteeksi kyselyyn vastasi koeryhmästä 85 ja kontrolliryhmästä 77 henkilöä.

Empiirisen tutkimuksen lisäksi teimme kirjallisuuskatsauksen, jonka tavoitteena oli selvittää miten uudelleentyöllistyminen avoimille työmarkkinoille ja työllistämistoimenpiteisiin osallistuminen vaikuttavat työttömien terveyteen, hyvinvointiin ja elämänlaatuun. Hakumme tuotti kaikkiaan 2145 vertaisarvioitua artikkelia, joista 24 artikkelia hyväksyttiin lopulliseen katsaukseen. Katsaus osoitti, että uudelleentyöllistyminen työttömyyden jälkeen tuottaa nopean ja melko voimakkaan myönteisen vaikutuksen työttömien mielenterveyteen, ja lisäksi fyysisessä terveydentilassa oli havaittavissa työllistymisen jälkeen positiivisia muutoksia. Työllistämistoimenpiteillä ei tutkimusten mukaan ollut vaikutusta työttömien terveyteen, mutta mielenterveyden osalta havaittiin myönteisiä vaikutuksia.²¹

Lähteet

- ¹ **Klavus, J., Forma, L., Partanen, J. & Rissanen, P.** (2018) Need and utilization of primary health care among long-term unemployed Finns. *Journal of Health and Social Sciences* 2018, 231 - 242.
- ² **Kerätär, Raija** (2016) Kun katsoo kauempaa, näkee enemmän. Monialainen työkyvyn ja kuntoutustarpeen arviointi pitkäaikaistyöttömillä. Oulu: Oulun yliopiston lääketieteellinen tiedekunta.
- ³ **Ylistö, S., Mäntysaari, M. & Kasanen, M.** 2019 Social quality of the Finnish long-term unemployed. Evaluation of the focus group interviews. Artikkelikäsikirjoitus.
- ⁴ **Ylistö, S. & Mäntysaari, M.** 2019 Social quality of the Finnish long-term unemployed. Report of baseline data analysis. Artikkelikäsikirjoitus.
- ⁵ **Ylistö, S., Krutova, O. & Mäntysaari, M.** 2019. Multi-professional joined-up services and health and well-being of the Finnish long-term unemployed. Artikkelikäsikirjoitus.
- ⁶ **Herbig, Britta, Nico Dragano, and Peter Angerer.** 2013. "Health in the Long-Term Unemployed." *Deutsches Arzteblatt International* 110(23-24): 413–19. doi:10.3238/arztebl.2013.0413.
- ⁷ **Paul, K., and K. Moser** 2009. "Unemployment Impairs Mental Health." *Journal of Vocational Behavior* 74 (3): 264–82.
- ⁸ **McKee-Ryan, F., A. Kinicki, S. Zhaoli, and C. Wanberg.** 2005. "Well-Being During Unemployment - Metanalytical Study." *Journal of Applied Physiology* 90 (1): 53–74.
- ⁹ **Roelfs, David J., Eran Shor, Karina W. Davidson, and Joseph E. Schwartz** 2011. "Losing life and livelihood: A systematic review and meta-analysis of unemployment and all-cause mortality." *Social Science and Medicine* 72 (6): 840–52.
- ¹⁰ **Rueda, S., Chambers, L., Wilson, M., Mustard, C., Rourke, S., Bayoumi, A., Raboud, J., Lavis, J.** 2012 Association of Returning to Work with Better Health in Working-Aged Adults: A Systematic Review. *American Journal of Public Health* 102 (3), 541-556.
- ¹¹ **van Rijn, R.M., Carlier, B.E., Schuring, M., Burdorf, A.,** 2016. Work as treatment? The effectiveness of re-employment programmes for unemployed persons with severe mental health problems on health and quality of life: a systematic review and meta-analysis. *Occup. Environ. Med.* 73, 275–279.
- ¹² **Audhoe, S.S., Hoving, J.L., Sluiter, J.K., Frings-Dresen, M.H.W.,** 2010. Vocational Interventions for Unemployed: Effects on Work Participation and Mental Distress. A Systematic Review. *J. Occup. Rehabil.* 20, 1–13
- ¹³ **Sage, D.,** 2013. Activation, health and well-being: neglected dimensions? *Int. J. Sociol. Soc. Policy.* 33(1), 4-20
- ¹⁴ **Sage, D.,** 2015. Do active labour market policies promote the subjective well-being of the unemployed? Evidence from the UK national well-being programme. *J. Happiness. Stud.* 16, 1281-1298.

- ¹⁵ **van Rijn, R.M., Carlier, B.E., Schuring, M., Burdorf, A.,** 2016. Work as treatment? The effectiveness of re-employment programmes for unemployed persons with severe mental health problems on health and quality of life: a systematic review and meta-analysis. *Occup. Environ. Med.*
- ¹⁶ **Carter & Witworth** (2017) Work Activation Regimes and Well-Being of Unemployed People: Rhetoric, Risk and reality of Quasi Marketization in the UK Work Programme. *Social Policy & Administration*, 796 – 816.
- ¹⁷ **Monfort, S.S., Howe, G.W., Nettles, C.D., Weihs, K.L.,** 2015. A longitudinal examination of re-employment quality on internalizing symptoms and job-search intentions. *J. Occup. Health Psychol.* 20(1), 50-61.
- ¹⁸ **Kim, T.J., von dem Knesebeck, O.,** 2015. Is an insecure job better for health than having no job at all? A systematic review of studies investigating the health-related risks of both job insecurity and unemployment.
- ¹⁹ **Kim, T.J., von dem Knesebeck, O.,** 2016. Perceived job insecurity, unemployment and depressive symptoms: A systematic review and meta-analysis of prospective observational studies. *Int. Arch. Occup. Environ. Health.* 89, 561-573.
- ²⁰ **Jan Klavus, Leena Forma, Jussi Partanen, Pekka Rissanen, Ylistö Sami** (2019) Cost-effectiveness of employment promoting services among long-term unemployed Finns. Artikkelikäsikirjoitus.
- ²¹ **Ylistö, S., Rikalainen, K., Kasanen, M., Mäntysaari, M.** (2019) The effects of re-employment and active labour market policies on the well-being, health and quality of life of the unemployed – a systematic review. Artikkelikäsikirjoitus.